

Wyrok z dnia 24 marca 1999 r.

I PKN 631/98

1. Ustne oświadczenie woli pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę przekazane pracownikowi przez bezpośredniego przełożonego jest skuteczne.

2. W postępowaniu apelacyjnym nie mają zastosowania art. 321 § 2 i art. 477¹ § 2 KPC.

Przewodniczący: SSN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 24 marca 1999 r. sprawy z powództwa Kazimierza K. przeciwko Zakładowi Wodociągów i Kanalizacji w Z.Ś. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 9 lipca 1998 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Ząbkowicach Śląskich z dnia 4 marca 1998 r. [...] zmienił i przywrócił powoda do pracy na poprzednich warunkach, oddalił apelację strony pozwanej od tego wyroku Sądu Rejonowego w pozostałej części;

oddalił kasację w dalszym zakresie.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Ząbkowicach Śląskich, wyrokiem z dnia 4 marca 1998 r. [...] ustalił, że powód Kazimierz K. pozostaje nadal z pozwanym Zakładem Wodociągów i Kanalizacji w Z. w stosunku pracy. Sąd ustalił, że powód był zatrudniony jako monter sieci kanalizacyjnej. W dniu 28 stycznia 1998 r. powód i dwaj inni pracownicy nie wykonali polecenia przełożonego, polegającego na wymianie rury kanalizacyjnej w miejscu, w którym w dniu poprzednim dokonali jej wycięcia, w wyniku czego część mieszkańców miasta została pozbawiona zaopatrzenia w wodę. Przełożony powoda sporządził notatkę dotyczącą tego zdarzenia, a strona pozwana rozwiązała z powodem umowę o pracę w ten sposób, że w dniu 29 stycznia 1998 r.

doręczyła mu świadectwo pracy, w którym wskazała, że umowa została rozwiązana w trybie art. 52 § 1 KP. Strona pozwana nie złożyła na piśmie oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę, a w toku postępowania wniosła o uznanie, że pismem takim była notatka przełożonego powoda z dnia 29 stycznia 1998 r., która została mu podana do wiadomości.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu, wyrokiem z dnia 9 lipca 1998 r. [...] oddalił apelację strony pozwanej, "z tym że zmienił redakcję orzeczenia w ten sposób iż przywrócił powoda do pracy u strony pozwanej na poprzednich warunkach". Sąd drugiej instancji podzielił poglądy Sądu Rejonowego, że strona pozwana naruszyła art. 30 § 3 KP przez brak oświadczenia na piśmie o rozwiązaniu umowy oraz art. 30 § 4 KP przez brak wskazania przyczyny rozwiązania umowy. Sąd drugiej instancji uznał, że notatka z 29 stycznia 1998 r. nie zastępuje oświadczenia woli pracodawcy "co do formy" rozwiązania umowy. Jednakże ocenił, że w tej sytuacji powodowi zgodnie z art. 56 § 1 KP przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy, a nie roszczenie o ustalenie istnienia stosunku pracy. Tym uzasadnił zmianę "redakcji" wyroku Sądu pierwszej instancji.

Od tego wyroku kasację wniósł powód. Zarzucił naruszenie art. 56 KP przez niewłaściwe zastosowanie oraz art. 321 KPC przez wyrokowanie co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem pozwu i art. 385 KPC przez merytoryczną, a nie jedynie "redakcyjną" zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji. Zdaniem powoda umowa o pracę nie została rozwiązana, gdyż strona pozwana nigdy nie złożyła oświadczenia woli w tym zakresie. Powód powołał się na orzeczenia Sądu Najwyższego (I PRN 20/77 i I PRN 109/80). W tej sytuacji, zdaniem powoda, art. 56 KP nie powinien być zastosowany. Sąd drugiej instancji naruszył także art. 321 § 1 KPC, gdyż powód wniósł o ustalenie, a nie o przywrócenie do pracy. Podstawą takiego orzeczenia nie mógł, według powoda, być także art. 477¹ § 1 KPC, gdyż przepis ten służy ochronie interesów pracownika, a nie do ich ograniczania. Wreszcie powód wywiódł, że zmiana dokonana przez Sąd drugiej instancji nie miała charakteru "redakcyjnego". Była to zmiana merytoryczna, prowadząca do pozbawienia powoda roszczeń z art. 81 § 1 KP. Zdaniem powoda Sąd drugiej instancji naruszył w ten sposób art. 385 KPC, a nadto nie wskazał na jakiej podstawie dokonał "redakcyjnej" zmiany wyroku, czym naruszył art. 328 § 2 KPC. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części zmieniającej "redakcję" wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy rozważyć, czy w stanie faktycznym sprawy można uznać, że doszło do rozwiązania umowy o pracę, tj. skutecznego złożenia przez pracodawcę oświadczenia woli w tym zakresie. Rację ma powód w kasacji, że złożenie takiego oświadczenia jest konieczne i słusznie powołuje się w tym zakresie na wyrok z dnia 11 marca 1977 r., I PRN 20/77 (nie publikowany) oraz wyrok z dnia 6 listopada 1980 r., I PRN 109/80 (OSNCP 1981 z. 6, poz. 107). Z nowszych orzeczeń w tym zakresie można wskazać wyrok z dnia 16 marca 1995 r., I PRN 2/95 (OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 229) czy uchwałę z dnia 6 października 1998 r., III ZP 31/98 (OSNAPiUS 1999 nr 3, poz. 80). Słusznie też powód wywodzi, że samo wydanie świadectwa pracy nie oznacza, że pracodawca złożył oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy. W tym zakresie charakterystyczna jest przede wszystkim teza pierwszego ze wskazanych orzeczeń, według której rozwiązanie przez zakład pracy bez wypowiedzenia umowy o pracę z pracownikiem jest czynnością prawną i realizuje się wyłącznie w sposób przewidziany w art. 30 § 1 pkt 3 KP przez oświadczenie przedstawiciela zakładu pracy; oświadczenie takie nie może być zastąpione przez stwierdzenie rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia zawarte w doręczonym świadectwie pracy lub przez doręczenie "obiegówki", względnie przez odsunięcie od pracy (niedopuszczenie do pracy), albo przez inne tego rodzaju - przygotowujące lub realizujące rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia - akty, których prawna skuteczność uwarunkowana jest wcześniejszym złożeniem przez zakład pracy oświadczenia o rozwiązaniu bez wypowiedzenia umowy o pracę. Powód jednak nie dostrzega, że skuteczne rozwiązanie umowy o pracę (prowadzące do jej rozwiązania) może nastąpić w dowolnej formie, także ustnie. Może ono być także złożone konkludentnie, a więc przez każde zachowanie pracodawcy ujawniające jego wolę w sposób dostateczny (art. 60 KC w związku z art. 300 KP). W stanie faktycznym sprawy pracodawca w sposób oczywisty (co słusznie stwierdził Sąd drugiej instancji) naruszył art. 30 § 3 i 4 KP, gdyż nie złożył w formie pisemnej oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę z podaniem jego przyczyny. Jednakże w dniu 29 stycznia 1998 r. bezpośredni przełożony powoda - kierownik robót, sporządził i zapoznał powoda z notatką, w której stwierdził: "na polecenie dyrektora zostałem zobowiązany do poinformowania, że zostają zwolnieni z pracy ... z tego powodu od dnia dzisiejszego nie pracują". Przyjmując za prawdziwe okoliczności wynikające z treści tej notatki należy

uznać, że dyrektor strony pozwanej złożył oświadczenie woli (ustne) o rozwiązaniu umowy o pracę z powodem, które zostało w ten sposób przekazane. Nawet gdyby przyjąć, że była to wyłącznie decyzja przełożonego powoda, to i tak zostało złożone oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę, tylko ewentualnie przez osobę nieuprawnioną. W każdym razie następnie powoda nie dopuszczono do pracy i wydano mu świadectwo stwierdzające, że stosunek pracy został rozwiązany. Z okoliczności tych wynika, że albo oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę zostało złożone przez osobę uprawnioną, tylko w niewłaściwej formie, albo zostało złożone przez osobę nieuprawnioną, ale następnie faktycznie potwierdzone przez pracodawcę przez odmowę dopuszczenia do pracy i wydanie świadectwa pracy. W każdym z tych przypadków doszło do skutecznego rozwiązania umowy, choć prawnie wadliwego. W ostatecznej ocenie Sąd drugiej instancji prawidłowo więc zastosował art. 56 KP, mimo częściowo błędnego uzasadnienia.

Rzeczywiście Sąd drugiej instancji nie wskazał, jaki przepis pozwala mu na zmianę "redakcyjną" wyroku Sądu pierwszej instancji (naruszył art. 328 § 2 KPC). Mógłby taką podstawę stanowić ewentualnie stosowany odpowiednio art. 350 § 1 KPC o sprostowaniu orzeczenia (por. wyrok z dnia 29 maja 1970 r., I CR 231/70, OSNCP 1971 z. 2, poz. 39). Jednakże słusznie powód wywodzi w kasacji, że Sąd drugiej instancji dokonał zmiany merytorycznej (przywrócenie do pracy w miejsce ustalenia), co było niedopuszczalne w ramach tego przepisu. Sąd drugiej instancji nieprawidłowo powołał także, a tym samym naruszył przez zastosowanie, art. 385 KPC, gdyż w istocie zmienił zaskarżony wyrok (art. 386 § 1 KPC). Jednakże uchybienia te mogą prowadzić w postępowaniu kasacyjnym tylko do zmiany zaskarżonego wyroku w tym zakresie, w którym wpłynęły na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 KPC). Dotyczy to tylko nadania wyrokowi Sądu drugiej instancji prawidłowej treści prowadzącej do zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji. Uchybienia te nie mogą być ocenione jako wpływające na rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji w dalszym zakresie, według powoda sprowadzającym się do całkowitego oddalenia apelacji strony pozwanej, gdyż w tej części nie wpłynęły na wynik sprawy (oceniany z perspektywy możliwych rozstrzygnięć w postępowaniu kasacyjnym). Rację ma powód w kasacji, że w postępowaniu apelacyjnym nie ma zastosowania art. 321 § 2 czy 477¹ § 2 KPC. Można wprawdzie rozważyć, czy przywrócenie do pracy nie jest częściowym uwzględnieniem żądania ustalenia, że stosunek pracy trwa, zwłaszcza w postępowaniu apelacyjnym, przy apelacji pozwanego, po uwzględnieniu powództwa przez

Sąd pierwszej instancji. Jednakże powód nie dostrzega, że przyjmując jego pogląd, uwzględnienie apelacji strony pozwanej, przy wskazanej wyżej jej merytorycznej zasadności co do skuteczności rozwiązania umowy o pracę, powinno prowadzić do całkowitego oddalenia powództwa o ustalenie istnienia stosunku pracy. Takie natomiast rozstrzygnięcie, poprzez idącą w tym kierunku zmianę wyroku Sądu drugiej instancji, w postępowaniu kasacyjnym toczącym się wyłącznie z kasacji powoda, naruszałoby zakaz reformationis in peius z art. 384 w związku z art. 393¹⁹ KPC, a więc jest niemożliwe.

Z tych względów na podstawie art. 393¹² i 393¹⁵ KPC orzeczono jak w sentencji.

=====